CUDES JOURNAL CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Can Gaberli, Y. & Gaberli, Ü. (2023). Siirt'in Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 6(Special Issue-1), 20-36.

Research Article

Siirt'in Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Assessment of Rural Tourism Potential of Siirt

Arş. Gör. Yağmur CAN GABERLİ
Siirt Üniversitesi
yagmurcan2009@gmail.com
0000-0002-0828-0954

Dr. Öğr. Üyesi Ümit GABERLİ
Siirt Üniversitesi
umit.gaberli@siirt.edu.tr
0000-0003-0097-174X

DOI: http://dx.doi.org/10.29228/cudes.68361

Article Info

Received: 15.02.2023
Accepted: 02.03.2023

Keywords: Doğa Turizmi, İnanç Turizmi, Kırsal Turizm, Kültür Turizmi, Siirt, SWOT Matrisi.

Abstract

Bu çalışmada Siirt ilinin kırsal turizm potansiyelini belirlemek amacıyla, literatür taraması, kırsal turizm kapsamındaki destinasyonların belirlenmesi, bu destinasyonlara ilişkin tanıtım ve diğer faaliyetler ile turizm sektöründeki genel ve güncel eğilimler dikkate alınarak SWOT matrisi oluşturulmuştur. Güçlü-zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin analizinden elde edilen bulgular öncelikle Siirt'in yatak kapasitenin arttırılması gerektiğini göstermektedir. Reklam ve tanıtım faaliyetleri açısından gözlenen yetersizlik nedeniyle influencer (internet ünlüsü) ve gerilla pazarlama stratejilerine odaklanılarak profesyonel influencer ve gerilla pazarlama ajansları ile çalışılması önerilmektedir. Ayrıca, aynı pazarlama tekniklerinin yerel halka turizm ve çevre bilinci oluşturulması için eğitici içerikler üretilmesinde de kullanılması önerilmektedir. Öte yandan, farklı destinasyonlara yakın olan Kurtalan Ekspresi ve güzergahını tanıtarak daha fazla ziyaretçi çekmek önemli bir stratejidir. Bu bulgular ve politika önerileri, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmakta ve gelecekteki çalışmalar için teorik ve bilimsel bir temel sağlamaktadır.

Makale Bilgisi

Geliş: 15.02.2023
Onay: 02.03.2023

Anahtar sözcükler: Culturel Tourism, Faith Tourism, Nature Tourism, Rural Tourism, Siirt, SWOT Matrix.

Öz

In this study, a SWOT matrix was created by considering the literature review, the destinations within the scope of rural tourism, the promotion and other activities related to these destinations, and general and current trends in the tourism sector to determine the rural tourism potential of Siirt province. Findings from the analysis of strengths-weaknesses, opportunities, and threats show that Siirt's total bed amount should be increased first. It is recommended to work with professional influencers (internet celebrities) and guerrilla marketing agencies by focusing on influencers and guerrilla marketing strategies due to the inadequacy of advertising and promotion activities. In addition, it is suggested that the same marketing techniques be used to produce educational content to create tourism and environmental awareness for local people. On the other hand, it is an important strategy to attract more visitors by promoting the Kurtalan Express and its route, which is close to different destinations. These findings and policy recommendations fill a crucial gap in the literature and provide a theoretical and scientific basis for future studies.

1. GİRİŞ

Sürdürülebilir turizm; ziyaretçilerin, ev sahibinin, çevrenin ve sektörün ihtiyaçlarını ve gelecekte ortaya çıkabilecek çevresel, sosyal ve ekonomik etkileri dikkate alan bir yaklaşımı temsil etmektedir (UNWTO, 2023). Sürdürülebilir turizm yaklaşımında yerel halkın hak ve ihtiyaçları göz ardı edilmemektedir (Carr vd., 2016: 1069). Bunun yanı sıra tüm paydaşlar için en kazançlı ve çevreye en az zarar veren politikalar benimsenmekte ve doğaya verilen tahribatın en aza indirilmesi amaçlanmaktadır (Weaver, 2001: 80; Pelit vd., 2015: 41). Bu noktada, turizmin sürdürülebilirliği ve gelişmesinde yerel halk önemli bir rol üstlenmektedir. Çünkü turizmin gelişmesinin olumlu yansımalarının yanında çevre kirliliği, sezonluk istihdam ve suç oranlarının artması gibi olumsuz yansımaları da bulunmaktadır. Bu anlamda, olumlu etkilerin artması olumsuz etkilerin ise azalması için yerel halkın fikir ve görüşlerinin dahil edildiği turizm politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Erul ve Uslu, 2022: 611). Sürdürülebilir turizm, hem kitle turizmi hem de alternatif turizm çeşitleri için uzun vadede uygulanabilir olmayı hedeflemektedir. Ancak bu yaklaşım karmaşık ve çok yönlü bir yapıya sahiptir. Çünkü turizm ileri-geri bağlantıları ile çok sayıda sektörle etkileşim halindedir (Canlı ve Kaya, 2012: 7). Sürdürülebilirlik içinse dört temel amaç bulunmaktadır. Bunlar (Lu ve Nepal, 2009: 6):

- Bütüncül planlama ve strateji oluşturma,
- Temel ekolojik süreçleri koruma,
- Hem insan mirasının hem de biyolojik çeşitliliğin korunması,
- Gelecek nesiller için üretkenliğe dayalı kalkınma modeli benimsenmesidir.

Bir bölgede ağırlıklı olarak kitle turizminin gelişmesi her ne kadar makro ve mikro boyutta ekonomik katma değer sağlasa da, aşırı taleple birlikte hem çevreye zarar vermekte hem de alternatif turizm destinasyonlarının gelişmesine engel olmaktadır (Bahar, 2003: 151). Aslında turistik faaliyetin tek bir mevsime bağlı kalması başka bir deyişle mevsimsellik, sadece istihdam ya da talep fazlalığı nedeniyle marjinal fiyat artışları gibi ekonomik koşulları değil, aynı zamanda alt ve üstyapı, çevre gibi farklı alanları da etkilemektedir (Jolliffe ve Farnsworth, 2003: 321; Chung, 2009: 83-84). Bunun yanı sıra mevsimsellik, yoğun talebi aynı dönem veya mevsime sıkıştırdığı için sektörde genel bir dengesizliğe yada kaynakların etkin ve verimli şekilde kullanılamamasına da neden olmaktadır (Cannas, 2012: 45; Corluka, 2019: 23; Zvaigzne vd., 2022: 421-422). Tüm bu sorunların ortadan kalkması ya da azalması ise turizmde mevsimsellik sorununun ortadan kaldırılması ile mümkündür. Diğer taraftan, turizm doğal güzelliklere ve çevreye bağımlı bir sektör olduğundan doğal, tarihi, kültürel kaynakların korunması ve yenilenmesi, ekolojik dengenin, biyolojik çeşitliliğin zarar görmemesi ve gelecek nesillere aktarılması da turizm için hayati önem taşımaktadır (Uğuz ve Uğuz, 2011: 333). Dolaysıyla, her koşulda sürdürülebilirlik turizm politikalarının ana odağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, turizmde mevsimselliğin ortadan kaldırılması adına politika yapıcıların geliştirmeyi planladığı alternatif turizm biçimi/leri bir yandan aşırı kapasite kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan sürdürülememe sorununu hafifletmeye gerçek anlamda olanak vermeli, bir yandan da sürdürülebilirlik olgusuna yaklaşıma ciddi katkılar sağlamalıdır. Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ise, aşırı kapasite kullanımını azaltıcı etkisi ile çevre tahribatını önlemenin yanında, bölgede yerel halkın destek ve katılımıyla küçük ölçekli kalkınmaya, olumsuz çevresel ve sosyal etkilerin en aza indirilmesine, yerel ekonominin diğer sektörlerle olan işbirliğinin en yüksek düzeyde tutulmasına, ithalata bağlılığı azaltmaya, ekonomik gelirlerin çoğunluğunun bölgeden elde edilmesine, güç paylaşımı ve yerel paydaşların sürece dahil edilip kontrol mekanizmasında yer almasına önemli katkılar sunmaktadır (Cuculeski, 2015: 107; Ei ve Karamanis, 2017: 3).

Bu çalışma, Siirt'in Tillo ilçesinde sadece yılın belli günlerinde (21 Mart ve 23 Eylül) gözlemlenen "Işık Hadisesi" ile bu ilçe özelinde yaşatılmaya çalışılan medrese kültürü bağlamında inanç turizmi sarmalına sıkışmış, turizmin tüm yıla yayılamadığı Siirt için, çevrenin korunmasını da göz önüne alarak, kırsal turizmin geliştirilmesini alternatif turizm biçimi olarak önermektedir. Bu bağlamda, güçlü ve zayıf yönlerin yanında fırsat ve tehditlerin de ortaya çıkarılması için SWOT matrisi oluşturularak Siirt'in kırsal turizm potansiyeli incelenecektir. İlk bölümde kırsal turizme ilişkin literatür taraması yer almaktadır. İkinci bölümde, Siirt ili sınırları içinde kırsal turizm kapsamına giren alternatif turizm türleri potansiyeli barındıran coğrafi alanlar belirlenmektedir. Üçüncü bölümde, söz konusu alanların potansiyelini belirlemek amacı ile güçlü-zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler analiz edilmiştir. Son bölümde, yapılan analizlere dayanarak Siirt özelinde politika önerileri yer almaktadır. Bu çalışma,

Siirt'in kırsal turizm potansiyelini bir bütün olarak analiz etmesi ile literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca, söz konusu potansiyelin SWOT matrisi ile incelenmesi çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Alternatif turizm türleri arasında sağlık ve termal turizmini, yat turizmini, golf turizmini, kış sporları turizmini, inanç turizmini, kongre turizmini, kış sporları turizmini ve kırsal turizmi sayabiliriz (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023). Bu türler arasında hem kırsal yerleşimle iç içe hem de doğal kaynakların turizm arzında çevreye en az zarar verecek şekilde kullanılmasının amaçlandığı kırsal turizm; kuş gözlemciliği, yayla ve çiftlik turizmi, mağara turizmi, akarsu turizmi, sualtı dalış, dağcılık, yamaç paraşütü, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, botanik turizmi, foto safari, balon turizmi, yayla turizmi, tarım temelli turizm gibi farklı turizm türlerini de kapsamaktadır (Pamukçu vd., 2015: 524). Aslına bakılırsa, tüm bu türler klasik deniz-kum-güneş kitle turizmi anlayışının dışına çıkılarak merak duygusu, farklı kültürleri tanıma, yerel halkla kaynaşma ya da macera arama gibi amaçlarla faaliyette bulunma isteği sonucunda ortaya çıkmıştır (Tanrısevdi, 2003: 9). Kırsal turizmi diğerlerinden ayıran ise, Sasu ve Erupan'da (2016) da değinildiği gibi, gelişmekte olan bölgeler için sürdürülebilirliğin sağlanması açısından büyük önem taşımasıdır (Sasu ve Erupan, 2016: 119).

2.1. Kırsal Turizm Çalışmaları

Literatürde kırsal turizmi ele alan birçok çalışma bulunmaktadır. 2016 yılının ilk dört ayında çevrimiçi olarak taranabilen veri tabanlarındaki yurtiçi ve yurtdışı kaynakların incelenmesiyle kırsal turizm kavramının bibliyometrik analizini gerçekleştiren Bozok vd. (2017) kırsal turizm ile ilgili akademik çalışmaların geçmişinin son yirmi yıla dayandığını belirtmektedir. "Kırsal Turizm" ve "Kırsal Kalkınma" anahtar kelimeleri kullanarak SCOPUS veri tabanında 225 makaleye ulaşan Singhania vd. (2022) ise, bu anahtar kelimelerle ilgili çalışmaların 2010'dan sonra ivme kazandığını belirtmektedir. Birçok çalışma belirli bir bölge özelinde analizlerini gerçekleştirmektedir. Fakat Soykan'ın (2003) değindiği gibi, kırsal turizm aktiviteleri yerel halkla ve doğal kaynaklarla gerçekleştiği için diğer turizm türleri ile de tamamlayıcılık ilişkisi içerisindedir. Çünkü Sasu ve Epuran'da (2016) belirtildiği gibi, yaratıcılık ve özgünlük ekoturizmde ekolojide, gastronomi turizminde yerel yemek ve içeceklerde, etnik turizmde yerel halkla beraber yaşamakla ve yaratıcı turizmde ise yerel halkla yapılan aktivitelerde deneyimlenmektedir (Sasu ve Epuran, 2016: 119-120). Diğer taraftan, Soykan (2003) kırsal turizmin yılın belli aylarında biriken turizm talebini tüm yıla yaydığını ve bölgeler arası eşitsizliği azalttığını vurgulamaktadır. Yozgat özelinde araştırma yapan Ersoy vd. (2018) de kırsal kalkınmanın kırsal alanlarda yaşayan halkın refah düzeyinin iyileştirilmesi, şehir ve kırsal alan arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik farkının azaltılması ile mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu açıdan, Levi ve Taşçı'nın (2017) Bayındır yöresinin Ege Bölgesi için kırsal mimarinin korunup kırsal turizm faaliyetleri için potansiyel taşıdığı sonucuna ulaşması da aslında kırsal turizm potansiyelinin kırsal ve bölgesel kalkınmada önemli bir politika aracı olabileceğini göstermektedir. Bu anlamda, ülkelerin ya da destinasyonların turizm pazarından aldığı payı arttırmak için gastronomi ürünlerinin kırsal turizm bağlamında kullanılması gerektiğine değinen Sarıışık ve Özbay'ın (2015) çalışmasından hareketle, yöreye özgü ürünlerin de kırsal turizmin geliştirilmesinde bir araç olabileceğini öne sürebiliriz. Çünkü Şahin (2020) de özellikle kırsal alanlarda üretimi yapılan ürünler özgünlüğünü koruduğu için bunların gastronomi turizmi kapsamında pazarlanması gerektiğini vurgulamıştır (Şahin, 2020: 36-37). Yukarıda değinilen çalışmalar kalkınma açısından kırsal turizmin önem arz ettiğini belirtmektedir. Fakat kırsal turizm potansiyelinin göstergelerinin neler olduğuna veya olabileceğine dair kapsamlı bir analiz söz konusu değildir. Ancak, özellikle Pandemi döneminde kırsal turizm alanlarının kişilere sosyal mesafeyi koruyarak ve izole olarak kendi başlarına vakit geçirebilecekleri imkanları sağlamasını (Gürbüz, 2020) kırsal turizm potansiyelini arttıran bir unsur olarak ele alabiliriz. Kırsal turizmin önemli bir potansiyeli olduğunun belki de en önemli işaretlerinden biri, Kürüm Varolgüneş vd.'nin (2022) Gökçeada'yı ele aldıkları çalışmada ulaştıkları sonuç gibi kırsal turizmin kitle turizmine ikame olabileceğidir. Benzer şekilde, Fichter ve Román (2022) da kitle turizmine alternatif bir pazar olarak kırsal turizm tercihlerini incelemiştir. Jiang ve Wang (2022) ise, kentsel ve kırsal bütünleşmeyi kırsal turizmi destekleyen ve koordineli bir kalkınma stratejisi ortaya koyan bir olgu olarak ele almaktadır.

2.2. Siirt İle İlgili Çalışmalar

Literatürde kırsal turizmin kalkınmaya etkilerini ele alan çalışmalar dışında, bu çalışmanın asıl konusunu oluşturan Siirt ili özelinde şehrin farklı özelliklerinin ele alındığı çalışmalara da rastlanmak mümkündür. Koday vd. (2018) Siirt ilinin alternatif turizm potansiyelini yamaç paraşütü perspektifinden değerlendirmiştir. Yamaç paraşütü faaliyetlerinin tanıtıldığı bu çalışmada, Siirt'teki yamaç paraşütü uçuş noktaları ve iniş-kalkış alanları haritalandırılmıştır. SWOT analizi ile yapılan değerlendirmede, Siirt ilindeki genç ve dinamik nüfusun yamaç paraşütü türlerine ilgisi önemli fırsatlardan biri olarak belirlenirken, iklim ve bitki örtüsünün bu tür faaliyetlere uygun oluşu da güçlü yönlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Çeşitli yetersizlikler bu faaliyetin yapılmasında engeller oluştursa da geliştirilebilir bir alan olduğu açıkça ortaya konmuştur.

Diğer taraftan, yamaç paraşütünde olduğu gibi doğrudan veya dolaylı şekilde kırsal turizm ile ilişkilendirilebilecek inanç turizmi bağlamında Siirt'in değerlendirildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Unutulmamalıdır ki, bir bölgedeki doğal, tarihi, sosyokültürel ve çevresel değerler kırsal turizm için bir çekim merkezi oluşturabilmektedir. Karakaş (2012) Siirt'te kutsal sular olarak adlandırılan kaynakların mitolojik ve dini ritüeller doğrultusunda bereket ve şifa gibi beklentilerle kullanıldığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra suyla yapılan aktivitelerin Siirt halk kültüründe "su"ya dayalı ritüeller olarak dini bir etkinliğe bürünmüş ve eren kültürüyle birleştiği görülmüştür (Karakaş, 2012: 2149). Tillo ilçesinin sahip olduğu inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilemediğini belirten Sönmez (2012) ise, Tillo'nun Türk mutasavvıf, sosyolog ve aynı zamanda alim olan İbrahim Hakkı'nın bilimsel çalışmalarını ortaya koyduğu mekanları, tarihi ve geleneksel yapının en belirgin örneği olan cas evleri, yerel tatları ve coğrafi güzellikleriyle önemli bir turizm alanı olmaya aday olduğunu ifade etmektedir. Fakat Tillo ilçenin turizm potansiyelinin belirlenip yeterince tanıtım yapılamaması ve tarihi yapıların bakımsızlığı nedeniyle yeterince ilgi görmemektedir. Araştırmada, yılda 30 bin ziyaretçinin Tillo'ya geldiği ve turistik harcama yapma potansiyelinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Tillo'nun turizm potansiyelinin değerlendirilmesinin hem bölgesel kalkınma hem de kültürel ve doğal öğelerin korunmasına fayda sağlayacağı tespit edilmiştir (Sönmez, 2012: 27). Benzer şekilde, Siirt'in inanç turizmi mekanlarını Tillo ve Veysel Karani özelinde ele alan Özgen'e (2012) göre, Siirt'te yer alan bu iki inanç turizmi mekânı planlama, tanıtım, konaklama, ulaşım ve diğer alt-üst yapı sorunlarının giderilmesiyle; şehre, yöreye ve hatta ülkeye önemli sosyoekonomik kazanımlar sağlayacaktır (Özgen, 2012: 251). Ayrıca, Tillo 2014 yılında ilan edilen tabiat parkına sahiptir ve Altuntaş'ın (2020) yöre halkına yaptığı ankette Tillo Tabiat Parkı'ndan genel anlamda memnuniyet duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanın uzun süre güneşe maruz kalması ve iklim koşullarından dolayı gölgelenme ihtiyacının fazla olması ise parkın kullanımını kısıtlayan etkenler olarak tespit edilmiştir (Altuntaş, 2020: 359).

İnanç turizminin yanında, toprak özelliklerinin ve bitki türlerinin değerlendirildiği çalışmalar da dolaylı olarak kırsal turizmin potansiyeli ve geliştirilmesi konusunda ipuçları sunabilmektedir. Örneğin, Siirt'in eğim, bakı, yükselti ve kabartı haritalarını üreten Özyazıcı vd. (2014) Siirt'in batısının daha düz ve düze yakın ovalık arazilerden oluştuğunu, kuzeyinde ve doğusunda rakımın yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden eğim değerleri kuzey ve doğu bölgelerinde yüksek, batıda ise düşüktür (Özyazıcı vd., 2014: 128). Saya vd. (2009) ise Siirt'i insanlarla bitkiler arasındaki çok yönlü ilişkiyi sistematik olarak araştıran etnobotanik bilimi çerçevesinde değerlendirmiştir. Çalışmada Siirt'in ilçesi olan Kurtalan'daki bitkilerin yerel isimleri ile tıp ve gıda alanındaki kullanım alanları incelenmiştir. Bölgedeki 34 bitkinin yerel adı ve kullanım alanları tespit edilmiş, yerel halk tarafından da yaygın şekilde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Saya vd., 2009: 191; Saya vd., 2009: 195). Bunun yanında, Siirt'in gastronomi kültürü de kırsal turizm potansiyeli kapsamında ele alınabilecek alanlar arasındadır. Uyak vd. (2011), Erez vd. (2017), Toprak ve Oğuz (2017), Ceylan ve Samırkaş Komşu (2020) ve Çildam (2021) Siirt'in gastronomi kapsamına giren ürünlerini değerlendiren çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyak vd. (2011) botanikte asmaların çeşit, nitelik ve özelliklerinin belirlenmesi aynı zamanda asma yapraklarının renk ve şekil açısından karşılaştırılması prensibine dayanan ampelografi bilimini kullanmıştır. Araştırmada Siirt ili ve çevre bölgelerinde yer alan üzüm çeşitleri "Uluslararası Bitki Gen Kaynağı Merkezi" standartları doğrultusunda incelenmiştir. Üzüm çeşitlerinin yetiştiği yöreye göre renk, şekil, tüylülük gibi özelliklerinin değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Uyak vd. 2011: 15; Uyak vd. 2011: 23). Erez vd. (2017) ise Siirt ilinde yetişen üzüm çeşitlerinin belirlenip tanıtılmasını amaçlamıştır. Bu doğrultuda Siirt merkez, Eruh, Pervari, Şirvan, Kurtalan ve Tillo ilçelerinde yetiştirilen 20 farklı üzüm çeşidinin morfolojik özelliklerini belirlemiştir. Çalışma

neticesinde Siirt'te zengin üzüm çeşidi ve bunların işlenebilme potansiyeli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Siirt bölgesinde yetiştirilen üzümlerin korunması, tanıtılması ve değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır (Erez vd., 2017: 31; Erez vd., 2017: 41). Toprak ve Oğuz (2017), Ceylan ve Samırkaş Komşu (2020) Siirt'in coğrafi işaretli ürünleri ve bunların kullanılması üzerine çalışmıştır. Toprak ve Oğuz'a (2017) göre, Siirt zengin bir yerel ürün ağı ile coğrafi işarete sahip olmasına rağmen ürünler bölgenin turizm pazarlamasında yeterince kullanılamamaktadır. Bu çalışmada, Siirt'i ziyaret eden 380 kişi rastgele seçilerek, ziyaretçilerin yerel ürünlere bakış açıları değerlendirilmiştir. Coğrafi işaretli ürünlerin tanıtılmasının, kullanımının yaygınlaştırılmasının, henüz coğrafi işareti olmayan ürünler için gerekli başvuruların yapılmasının bölge turizmine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır (Toprak ve Oğuz, 2017: 964; Toprak ve Oğuz, 2017: 972). Benzer şekilde, Ceylan ve Samırkaş Komşu (2020) coğrafi işaretli ürünlerin bölgenin ve yerel ürünlerin bilinirliğinin arttırılmasında, yerel değerlerin turistik bir ürün olarak pazarlanmasında ve bölgesel ekonomiye katkı sağlanmasında önemli bir araç olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu ürünlerin bölgenin çekiciliğini arttırmada kullanılabileceğini, bölgenin kültürel değerleri ve doğal güzellikleriyle inanç ve gastronomi turizminin bütünleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. (Ceylan ve Samırkaş Komşu, 2020: 59; Ceylan ve Samırkaş Komşu, 2020: 72). Son olarak, Siirt'in mutfak kültürünü ve gastronomik özelliklerini ele alan Çildam (2021: 5) da hem yerel ve otantik değerlere hem de kozmopolit bir sosyolojik yapıya sahip olan Siirt'in özgün ürünlerinin ön plana çıkarılmasının önemini ve gelecek nesillere aktarılarak farkındalık oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır (Çildam, 2021: 321-322).

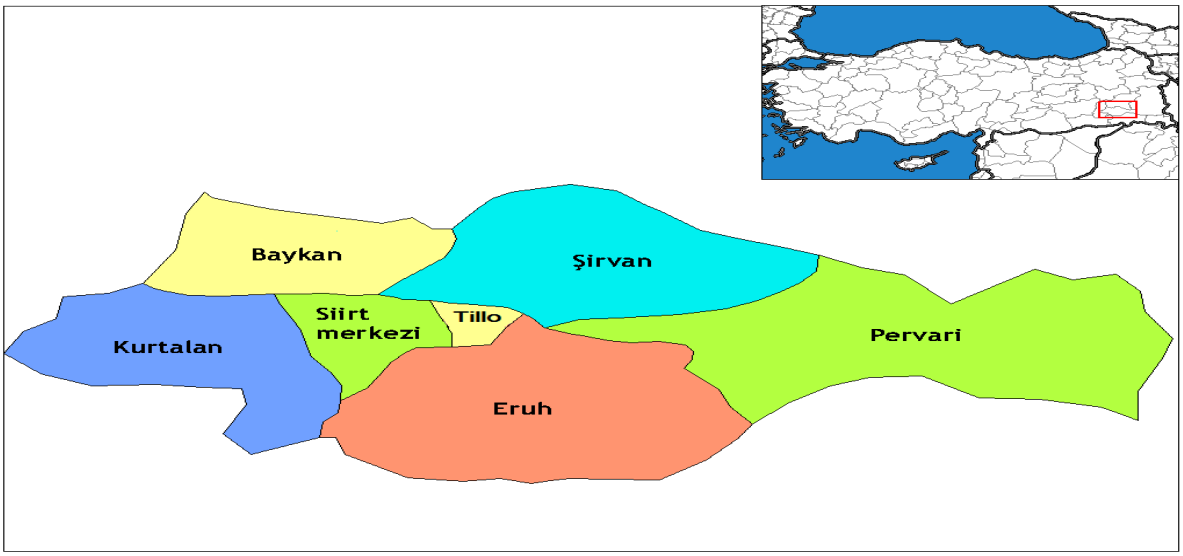
3. SİİRT İLİNİN KIRSAL TURİZM ALANLARI VE POTANSİYELİ

Çalışma alanımızı oluşturan Siirt ilinin kırsal turizm alanları ve potansiyeli belirlenirken öncelikle il sınırları, nüfusu, iklimi, coğrafyası, konaklama tesisleri, ziyaretçi sayıları vb. özellikleri incelenmiştir.

3.1. Çalışma Alanı

Türkiye'nin güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Siirt 5406 km^2 yüzölçümüne sahiptir. Yaklaşık 330 bin nüfusu olan Siirt 7 ilçeden (Merkez, Baykan, Eruh, Kurtalan, Pervari, Şirvan, Tillo) ve bu ilçelere bağlı 5 belde ve 280 köyden oluşmaktadır. Nüfusun yarıdan fazlası kent merkezinde yaşamaktadır (T.C. Siirt Valiliği, 2023).

Şekil-1: Siirt İl Haritası

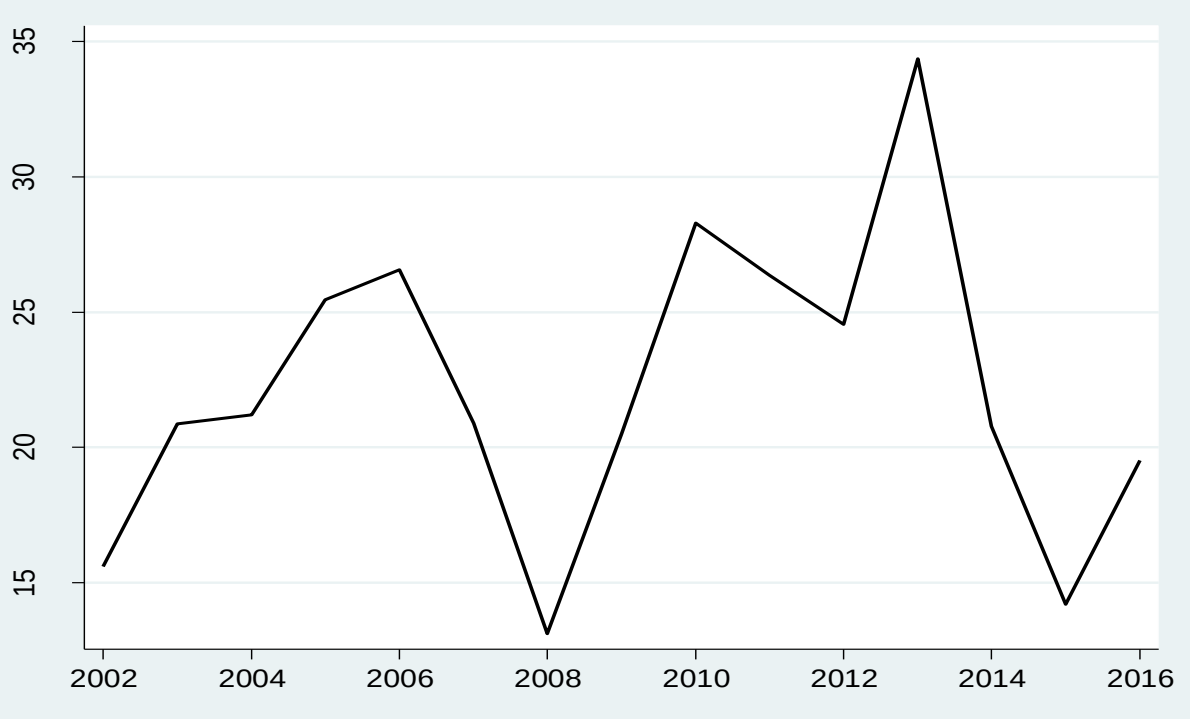
Kaynak: Vikipedi, 2023.

Siirt ili kuzeyden Batman ve Bitlis, güneyden Mardin ve Şırnak, doğudan Şırnak ve Van ve batıdan Batman illeri ile çevrilidir.

Siirt'in iklim özellikleri incelendiğinde karasal iklimin hakim olduğu ve dört mevsimin en belirgin özellikleri ile yaşandığı görülmektedir. Yazların sıcak ve kurak olduğu ilde haziran ve ekim ayları arasında pek yağış görülmemektedir. Güneydoğu Anadolu projesi ile birlikte iklim özellikleri değişmeye başlayan Siirt'te yağışlar daha çok ilkbaharda görülmeye başlanmış ve % 40'ın altında olan nem bu oranın üzerine çıkmıştır. Tüm toprakları Dicle Havzası'na dahil olan Siirt çevresine göre daha fazla yağış almaktadır ve Dicle Irmağı'nın önemli su toplama merkezlerinden biridir (Özyazıcı vd., 2014: 129).

Konaklama açısından bakıldığında, 2017 yılında il merkezinde toplam 9 tesis bulunduğu görülmektedir. Bunlardan sadece 4 yıldızlı Barden otel Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgesine sahipken, Çelebi, Erdef, Özer, Özer 2, Diyarbakır, Büyük, Vatan ve Tura otelleri Belediye belgelidir. Merkez (525) ve ilçelerdeki konaklama tesislerinin (389) yatak kapasiteleri değerlendirildiğinde Siirt'in 914 yatak kapasitesine sahip olduğu görülmektedir (Kılınç, 2019: 181-183).

Şekil-2: Siirt İli Otellerindeki Konaklama Sayıları (Bin Kişi) (2002-2016)

Kaynak: Kılınç, 2019: 185.

Not: İlgili kaynaktaki veriler yazarlar tarafından grafiğe aktarılmıştır.

Siirt'teki konaklama tesislerinde kalan ziyaretçi sayıları ise şekil-2'de gösterilmektedir. 2002-2006 yılları arasında ziyaretçi sayılarında istikrarlı bir artış gözlenirken, 2007-2008 yıllarında bir düşüş görülmektedir. Bu düşüşte, söz konusu yıllarda tüm dünyayı etkileyen küresel finansal krizin etkili olduğunu ileri sürebiliriz. 2013 sonrası yaşanan düşüşü ise, 2014-2015 döneminde Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan Hendek Olaylarının bölgeye gelen ziyaretçi sayılarında neden olduğu azalmaya ile açıklayabiliriz.

3.2. Kırsal Turizm Alanları

Siirt ili alternatif turizm türleri kapsamına giren birçok faaliyetin gerçekleştirilebileceği destinasyonlara sahiptir. Bu destinasyonları kültür, inanç, doğa ve termal turizm başlıkları altında sınıflandırmak mümkündür.

3.2.1. Kültür Turizmi

Dünya Turizm Örgütü tahminlerine göre, 2017 yılında uluslararası turizm seyahatlerine katılanların % 39'unu kültür turizmi ziyaretçileri oluşturmaktadır. Kültür turizmi yaratıcı ekonomi,

kültürel miras, arkeoloji ve antropoloji gibi kavramlarla da ilişkilidir (Richards, 2018: 13). Kültür turizmi, kişilerin normalde ikamet ettikleri yerlerin dışında; kültürel beklenti ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, cazibe merkezlerinde gerçekleştirdikleri tecrübelerdir. Kültür turizmi sadece geçmişten bugüne aktarılan miras ve ürünleri değil, toplumların yaşam tarzını yansıtan sanat ürünlerini ve din gibi unsurları da barındırmaktadır (Richards, 1996: 24). Kırsal turizm, bölgenin doğal ve tarihi kaynaklarının korunması önceliğine dayanan bir turizm türüdür. Kültür turizminin de ana temasını oluşturan doğal ve tarihi miras kırsal turizm için sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli unsurlardan biridir. Kırsal turizmin sürdürülebilirlik için korumayı hedeflediği doğal ve tarihi miras kültürel turizmin arz unsurlarını oluşturmaktadır (Kodaş ve Sibel, 2012: 169). Bu nedenle kültür turizmi destinasyonlarını kırsal turizmin kapsamına dahil etmek mümkündür. Aşağıdaki tablo Siirt ilinde kırsal turizm kapsamında değerlendirebileceğimiz kültür turizmi destinasyonlarını göstermektedir.

Tablo-1: Siirt'te Kırsal Turizm Kapsamındaki Kültür Turizmi Destinasyonları

Destinasyon/Ürün	
Çaykaya Köyü Kalesi	Cas Evleri ve Sabatlar
Derzin Kalesi	Saat Kulesi
Kurtalan Tren İstasyonu	Erzen Ören Yeri
Garzan Kalesi	Çattape Höyüğü
İrun Kalesi	Başur Höyük
Kormas Kalesi	Türbe Höyük

Kaynak: Go Türkiye, 2023; Kıran, 2017: 80-84.

Çaykaya Köyü Kalesi

Çaykaya Köyü Kalesi, Siirt ile Baykan yolunda bulunan ve Osmanlı döneminden kaldığı tahmin edilen bir kaledir. Kale harap durumda olmasından dolayı bakıma ve restorasyon çalışmalarına muhtaçtır (Kıran, 2017: 80).

Derzin Kalesi

Baykan ilçesinin 8 km doğusunda ve Derzin köyü yakınlarında bulunan Derzin Kalesi'nin Bizans dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Sarp bir kayalık üzerine kurulan kalenin gözetleme kuleleri hala ayaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Güney Kurtalan Ekspresi-Kurtalan Tren İstasyonu

74 yıldır seferlerini sürdüren Kurtalan Ekspresi, Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıldan itibaren devam eden seferlerinde ilk duraktan son durağa kadar 70 istasyon ve 1212 km güzergâhı (Kurtalan-Diyarbakır-Malatya-Sivas-Kayseri-Ankara) tamamlamaktadır (T.C. Kurtalan Kaymakamlığı, 2023).

Garzan Kalesi

Siirt ilinin Kurtalan ilçesine bağlı Yanarsu Köyü'nün yakınlarında bulunmaktadır. Hangi yılda ve kim tarafından yapıldığıyla ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Kalenin mevcut kalıntılarından yola çıkarak 17. yy'de yapıldığı düşünülmektedir (Kıran, 2017: 80).

İrun Kalesi

Kale Şirvan ilçesinin 40 km kuzeyinde yer almaktadır. Sarp dağların zirvesine kurulmuştur. Kalenin yer altı tüneli ile dağın eteğinden geçen nehirle bağlantısı bulunmaktadır (Siirt İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2023).

Kormas Kalesi

Kale, görüntüsüyle şatoyu andırmaktadır. Siirt'in Şirvan ilçesinin 10 km uzağındaki İncekaya köyünde yer almaktadır. Kale Bizanslılar dönemine aittir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Cas Evleri ve Sabatlar

Cas evleri Siirt'e özgü alçı taşından yapılan halkın ekonomik, sosyal ve gündelik hayatının yansımalarını taşıyan ve geleneksel yapının en belirgin özelliklerine sahip evlerdir. En sık görüldüğü ve

yaygın olarak kullanıldığı yer Tillo ilçesidir (Koday vd., 2017: 1372-1382). Sabatlar ise, evlerin altında geçit, parsel bölme ya da kullanım alanlarını ayırma maksadıyla yapılan sivri, basık, yuvarlak kemerli ya da kubbe şeklindeki geçitlerdir. Sabatlar cas evlerinin mimari özelliklerinden biridir (İnalcan ve Özyılmaz, 2021: 115).

Saat Kulesi

Siirt Saat Kulesi 1975 yılında il merkezine yapılmıştır. Kare formda ve kesme taştan yapılan Kule Hükümet caddesinde yer almaktadır (T.C. Siirt Belediyesi, 2023).

Erzen Ören Yeri

Siirt'in Kurtalan ilçesinde Bozhöyük Köyü ile Gökdoğan Köyü arasında yer almaktadır. Yapılan araştırmalara göre, Erzen ören yeri Siirt'in ilk yerleşim yerlerinden biridir (T.C. Siirt Valiliği, 2023).

Çattape Höyüğü

Kurtalan ilçesinde bulunan Çattape Höyüğü I. Derece arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir. Yapılan kazılarda Tell-Fafan şehri ortaya çıkmıştır (T.C. Siirt Valiliği, 2023).

Başur Höyük

Siirt il merkezine 20 km uzaklıkta Botan Vadisi'nin Aktaş Köyü'nde yer alan Başur Höyük Bitlis Vadisi'nden Botan Nehri'ne dökülen Başur Çayının yanında bulunmaktadır. Buradaki yerleşimin M.Ö 7000 yılına kadar uzandığı tahmin edilmektedir (Kıran, 2017: 83).

Türbe Höyük

Siirt merkezine 30 km uzaklıkta olan Türbe Höyük M.Ö 1400-1350 yılları arasında ve savunma amacıyla yapıldığı tahmin edilen bir yapıdır (Baştürk, 2017: 47). Höyükte yapılan kazılarda çanak, çömlek ve Akad dilinde tabletler bulunmuştur (Kıran, 2017: 83).

3.2.2. İnanç Turizmi

İnsanların kutsal addettiği yerlere yaptıkları ziyaretler inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Kılınç vd., 2019: 201). İnanç turizmi kapsamına giren mabet, tapınak, hac ziyareti gibi aktiviteler aynı zamanda kırsal turizm ürünlerini de oluşturmaktadır. Çünkü inanç turizmi kapsamında değerlendirilen mabet, tapınak, türbe gibi unsurlar aynı zamanda kırsal turizmin de korumayı hedeflediği tarihi miras kapsamına girmektedir. Bu yüzden inanç turizminin kırsal turizm ile iç içe geçtiğini söylemek mümkündür.

Tablo-2: Siirt'te Kırsal Turizm Kapsamındaki İnanç Turizmi Destinasyonları

Destinasyon/Ürün	
Cumhuriyet Cami	Sultan Memduh Türbesi
Siirt Ulu Cami	Veysel Karani Türbesi
İbrahim Hakkı Hz. Türbesi	Deyr Mir Yakup Manastırı
İsmail Fakirullah Türbesi	Hardevis Kilisesi

Kaynak: Go Türkiye, 2023; Kıran, 2017: 85-90.

Cumhuriyet Cami

İlk adı Hıdrul Ahdar olan caminin yapım yılı net değildir. 1926 yılında onarılmış ve adı Cumhuriyet Cami olarak değiştirilmiştir. Mihrabında madalyonlar bulunan cami kare şeklinde ve tek kubbelidir (T.C. Siirt Valiliği, 2023).

Siirt Ulu Cami

Cami Büyük Selçuklu minareleri gibi tamamen tuğladan inşa edilmiştir. Zamanla değişen Orta Asya gözetleme kulelerinin Karahanlı dönemindeki İran ve Irak'ta görülen formlarının Türkiye'deki nadir örneklerinden biridir (Parlak vd., 2013: 167).

İbrahim Hakkı Hazretleri ve İsmail Fakirullah Türbesi

İbrahim Hakkı ve İsmail Fakirullah Türbeleri Siirt'in Tillo ilçesinde bulunan yapılardır. İbrahim Hakkı, hocası İsmail Fakirullah için 18. yy'de 21 Mart ve 23 Eylül tarihlerinde doğan güneş ışığının hocasının sandukasına geleceği şekilde bir yapı inşa etmiştir. Güneşin hocasının sandukasına yansıdığı iki dakika boyunca Tillo'da güneş görünmemektedir ve bu olay ışık hadisesi olarak adlandırılmaktadır. İbrahim Hakkı'nın coğrafya ve astronomi alanında kullandığı araç ve gereçler Tillo'da müzede sergilenmektedir. İbrahim Hakkı Hazretleri vasiyeti üzerine hocası için yaptırdığı türbeye gömülmüştür (Kıran, 2017: 86). İsmail Fakirullah Hazretleri Türbesi Unesco Dünya Miras Listesinde yer almaktadır.

Sultan Memduh Türbesi

Türbe 47 bin beyitlik divanı olan Sultan Memduh tarafından kendisinden önce ölen oğlu için 1830 yılında yaptırılmıştır. Sultan Memduh'un kendisi ve eşi de aynı yere defnedilmiştir. Kesme taştan yapılan türbe kare şeklindedir (Kıran, 2017: 88).

Veysel Karani Türbesi

555-560 yılları arasında Yemen'de doğan Hz. Veysel Karani'nin türbesi Siirt'in Baykan ilçesine 8 km uzaklıktadır. Türbenin külliye formunun temelleri Selçuklular döneminde atılmış, daha sonra Veysel Karani türbesi yapılmıştır. 1967 yılında ise onarım görmüştür. (T.C. Baykan Kaymakamlığı, 2023).

Deyr Mir Yakup Manastırı

Manastır şehir merkezine 3 km uzaklıktadır. Günümüzde büyük bölümü yıkılmış olsa da hala sağlam olan yerleri bulunmaktadır. Kırma taştan ve molozdan yapılan manastır sade bir görüntüye sahiptir (Kılınç, 2019: 151).

Hardevis Kilisesi

Kaynaklarda yapım yılı ile ilgili bilgi bulunmayan kilisenin kalıntıları bugüne dek ulaşmıştır. Kilise Siirt kent merkezinden 3 km uzakta bulunmaktadır (Boran ve Tüfekçioğlu, 2001: 19).

3.2.3. Doğa Turizmi

Doğa turizmi kitle turizminin çevrede yarattığı tahribattan dolayı ona alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Doğa turizmi, kültürel mirasın ve doğal kaynakların korunarak kullanılması prensibine dayanan sürdürülebilir turizm yaklaşımı ile uyumludur. Doğa temelli turizm türleri, bulunulan yere (dağ, yayla, mağara) ve etkinlik türlerine göre (akarsu, av, trekking) farklılık göstermektedir (Oktay vd., 2016: 47). Aslında doğa turizmi kırsal turizmin korumayı hedeflediği destinasyonu var olan kaynaklara zarar vermeden gözlemlemek ve deneyimlemek amacıyla gerçekleştirilen turizm faaliyetleridir. Bu anlamda, kırsal turizmin bir alt dalı olarak da nitelendirmek mümkündür.

Tablo-3: Siirt'te Kırsal Turizm Kapsamındaki Doğa ve Termal Turizmi Destinasyonları

Destinasyon/Ürün	
Doğa Turizmi	**Termal Turizmi**
Akabe Yolu	Billoris Kaplıcası
Botan Vadisi	Lif Kaplıcası
Taş Başı	Eruh Hista Kaplıcası
Zervin ve Zirin Gölleri	Nar Suyu Köyü

Kaynak: Go Türkiye, 2023.

Akabe Yolu

6 metre genişliğinde, 3,5 km uzunluğunda insan eliyle yapılmış, sarp kayalıklar ve zor geçitlerden oluşan Siirt'in aşağı Botan Vadisi yamaçlarındaki Siirt Akabe Yolu dünyadaki 3 akabe yolundan biridir (Alkan, 2018: 489).

Botan Vadisi

Bitlis'in güneyindeki dağlardan başlayan; sarp ve dik vadilerden oluşan Botan Vadisinde çok sayıda arkeolojik kalıntı vardır. Ayrıca vadide mağara, höyük, antik yol, kilise, kale, han ve camiler de mevcuttur (Kıran, 2017: 91).

Taş Başı

Taş Başı Mağarası, Botan Vadisine ve Uluçay'a kuşbakışı bir konumdadır. Mağara dik kireç taşlarının M.Ö devirlerde oluşmasıyla meydana gelmiştir. Siirt'in 4 km güneydoğusunda ve Botan vadisinden 350 metre yüksektedir (T.C. Siirt Valiliği, 2023).

Zervin ve Zirin Gölleri

Siirt'in kuzeydoğusunda bulunan Pervari ilçesinde yer alan göller yazın bataklığa dönüşmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Billoris Kaplıcası

Suyun sıcaklığının 36º'yi bulduğu kaplıca, Botan Çayı'nın kenarında ve Siirt'e 17 km uzaklıkta yer almaktadır. Belediye ve mücavir saha sınırlarının dışındadır (Siirt İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Lif Kaplıcası

Kaplıca Siirt'in merkez ilçe köylerinden biri olan Kışlacı'da yer almaktadır. Kaplıca suyunun sıcaklığı 41º'yi bulmaktadır (Çelik ve Coşkun, 2015: 588).

Eruh Hista Kaplıcası

Eruh Hista Kaplıcası; Eruh ilçesi, Fındık Bucağı ve Düğünyurdu Köyü sınırları içinde yer almaktadır. Suyun sıcaklığı ise 60º'dir (Kıran, 2017: 95).

Nar Suyu Köyü

Bozulmamış doğası ile gezi rotaları için önemli bir kaynak teşkil eden Nar Suyu Köyü, Siirt'in Pervari ilçesine 8 km uzaklıktadır (Kıran, 2017: 94).

4. KIRSAL TURİZM POTANSİYELİNE İLİŞKİN SWOT MATRİSİNİN OLUŞTURULMASI

SWOT *(Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler)*) analizi çok sayıda şirket, çalışan ya da kurumlar tarafından kullanılmaktadır. Analiz, sektörün ya da analizi yapılan konunun güçlü ve zayıf yönlerinin yanında fırsat ve tehditlerinin de belirlenmesi prensibine dayanmaktadır. Analizde, iç ve dış faktörlerin değerlendirilmesiyle, sektöre yönelik stratejilerin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Helms ve Nixon, 2010: 216). Başlarda iş ve şirket yönetimi için kullanılan SWOT analizi daha sonra turizm potansiyeli belirlenmek istenen destinasyonlar için de kullanılmaya başlanmıştır (Kılınç vd., 2019: 207). Bu çalışmada Siirt ili için literatür taraması, kırsal turizm kapsamına girebilecek destinasyonların belirlenmesi, ilgili destinasyonlara ilişkin tanıtım ve diğer faaliyetler ile sektördeki genel ve güncel eğilimler dikkate alınarak, ikincil verilerden hareketle, SWOT matrisi oluşturulmuştur. Ayrıca, literatür araştırmasının yanı sıra internet siteleri, tanıtım yayınları gibi ikincil verilerden Siirt'in kırsal turizm potansiyeli hakkında bilgiler elde edilmiştir. Analizde ikincil verilerin kullanılması çalışmanın önemli bir kısıtını oluşturmaktadır.

Siirt ilindeki turizm faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilecek destinasyonlar incelendiğinde, kırsal turizm potansiyelinin kültür, inanç ve doğa turizmi olmak üzere üç kısma ayrılabileceği görülmektedir. Dolayısıyla, Siirt'in farklı turizm türlerine ev sahipliği yapması güçlü yönlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı türlerdeki turizm destinasyonları incelendiğinde, bölgenin kale, cami, türbe, manastır, kilise, ören yeri gibi farklı tarihi ve kültürel yapılara ev sahipliği yapmasının yanında vadi, çay, nehir, göl, kaplıca gibi doğal güzelliklere de sahip olması doğal ve tarihi mirasının önemli bir güçlü yön olduğunu göstermektedir. İsmail Fakirullah Türbesinde gözlemlenen ışık hadisesinin 2015 yılında UNESCO Dünya Mirası geçici listesine alınması da bölgenin kültürel mirasının korunduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, Koday vd.'nin (2018) değindiği gibi, Siirt ilindeki genç ve dinamik nüfusun yamaç paraşütü türlerine ilgisi ile iklim ve bitki örtüsünün bu tür faaliyetlere uygun oluşu güçlü yönler olarak değerlendirilebilmektedir. Sönmez'in (2012) değindiği İbrahim Hakkı Hazretlerinin bilimsel çalışmalarını ortaya koyduğu mekanların korunması da önemli güçlü yönlerden biridir. Uyak vd. (2011), Erez vd. (2017), Toprak ve Oğuz (2017), Ceylan ve Samırkaş Komşu (2020) ve Çildam (2021) gibi birçok çalışmanın yöreye özgü coğrafi işaretli birçok ürünün varlığını ortaya koyması ile fıstık ve nar arazilerinin kırsal turizm potansiyeli önemli bir güçlü yönü daha ortaya

çıkarmaktadır. Ayrıca, eren kültürü ile bütünleşmiş yerel halkın konuksever ve sıcakkanlı olması da oldukça önemlidir. Diğer taraftan, nüfus yoğunluğunun azlığı Siirt'i büyük şehirlerin kalabalığından uzaklaşmak isteyen ziyaretçiler için önemli bir destinasyon olmaya aday hale getirmektedir. Siirt Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun olması hem nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde hem de turizm projelerinin bilimsel metotlarla yürütülmesinde önemli bir unsurdur. Bölge coğrafyası incelendiğinde, Siirt ve çevresinde hava yolu ulaşımının sağlanması ve günümüzde hala faaliyetini sürdüren tarihi Kurtalan Tren İstasyonu'nun varlığı turizm potansiyeli için olumlu yönler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, tüm bu güçlü yönlerin tam olarak değerlendirilememesine yol açan zayıf yönler de bulunmaktadır. Örneğin, inanç turizmi potansiyelini Tillo ve Veysel Karani özelinde ele alan Özgen'in (2012) inanç turizmi mekânı planlama, tanıtım, konaklama, ulaşım ve diğer alt ve üst yapı ile ilgili konularda sorunlar tespit etmesi genel anlamda kırsal turizm potansiyelinin harekete geçirilmesindeki zayıf yönler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta bunlardan en önemlisinin şehirdeki konaklama tesisi ve yatak kapasitesinin yetersizliği olduğunu söylemek mümkündür. Toprak ve Oğuz (2017) ise, zengin bir yerel ürün ağı ile coğrafi işarete sahip olmasına rağmen Siirt'in bu ürünleri bölgenin turizm pazarlamasında yeterince kullanamadığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürdeki bu çalışmaların bulgularından Siirt'te turizm bilincinin yeterince oluşmadığı sonucunu çıkarmak da mümkündür. Bu bilincin oluşmamasının kırsal turizmin geliştirilmesi anlamında girişimcilik kültürünün oluşmamasına da yol açacağı öngörülebilmektedir. Tanıtım ve pazarlamadaki aksaklıklar da bu konudaki organizasyonun yetersiz olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan, sektördeki genel ve güncel eğilimler çerçevesinde Siirt ili için var olan fırsatlar değerlendirildiğinde, genel konjonktürde kırsal turizme ilginin giderek artması Siirt için önemli bir fırsattır. Ayrıca, turizmin geliştirilmesi için verilen fonların varlığı ve Siirt'in bulunduğu bölgedeki farklı turistik destinasyonlara komşu olması gelen ziyaretçi sayısının arttırılması konusunda önemli bir fırsattır. Kılınç (2019)'da ortaya konan turizme yönlendirilebilecek işgücünün varlığı da bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu fırsatlar değerlendirilip Siirt'in kırsal turizm potansiyeli harekete geçirildiğinde ise, teorik olarak ortaya koyabileceğimiz bazı sorunlarla da karşı karşıya kalınması muhtemeldir. Her şeyden önce aşırı turizm talebi ile kapasite kullanım oranlarının aşılması ve bilinçsiz kullanım her destinasyonda olduğu gibi Siirt için de çevre sorunlarına yol açacaktır. Aynı zamanda, aşırı turizm talebi ile kırsal alanda yaşanacak göç ile demografik yapının değişmesi ve yerel-geleneksel kültürün yozlaşması gibi sorunlarla da karşılaşılması mümkündür. Ayrıca, Kılınç (2019)'da değinilen imar ve yapı denetimi sorunları ile siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar da önemli tehditler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo-4, Siirt ilinin kırsal turizm potansiyeli ile ilgili güçlü-zayıf yönler ile fırsat ve tehditleri özetlemektedir.

Siirt özelindeki SWOT matrisinden hareketle, bazı olası stratejiler oluşturabilmek mümkündür. SO stratejilerinde fırsatlar avantaja güçlü yönler kullanılarak çevrilmektedir. Bu açıdan, günümüzde kırsal turizme ilginin artması gibi bir fırsatı Siirt'in farklı turizm türlerine ev sahipliği yapabilecek ve doğası bozulmamış bir bölge olmasını ön plana çıkararak avantaja dönüştürebiliriz. Ayrıca, turizme teşvik amacıyla verilen fonları yöreye özgü coğrafi işaretli ve orijinal ürünlerin olmasından kaynaklanan güçlü yönü kullanarak avantaja çevirmek mümkündür. Siirt'in bulunduğu bölgedeki farklı turistik destinasyonlara komşu olması fırsatını da Güney Kurtalan Ekspresi tren yolculuğu daha aktif tanıtarak ve yerel halkın konukseverliği ile birleştirerek ziyaretçi sayısının arttırılmasında önemli bir avantaj olarak kullanabiliriz. WO stratejilerinde ise, zayıf yönlerin üstesinden gelmek için fırsatlar kullanılmaktadır. Siirt 'in kırsal turizm potansiyelinin geliştirilmesi açısından, halkın turizm bilincine sahip olmaması ve kırsal turizme konu olan yöreye özgü yapı ve ürünlerin yeterince korunamamış olması şeklindeki zayıf yönü günümüzde kırsal turizme ilginin arttığını ve bunun bir fırsat olduğunu yerel halka aktararak ve eğitimler vererek güçlendirebiliriz. Bunların dışında, tablo 4'teki tüm zayıf yönleri turizme teşvik amacıyla verilen fonların yarattığı fırsatlarla güçlendirmek mümkündür. ST stratejilerinde ise, güçlü yönler kullanılarak tehditlerden kaçınmak amaçlanmaktadır. Bu anlamda, aşırı turizm talebinin doğal çevrenin ve alanların bilinçsizce kullanılmasına neden olması ile ortaya çıkacak çevre sorunlarından üniversite tarafından kullanım kapasitelerinin belirlenmesi ve kapasite kullanımlarının bu doğrultuda yönetilmesi ile kaçınabiliriz. Öte yandan, kırsal alanda yaşanacak göç nedeniyle demografik yapıdaki değişme ve benzeri nedenlerle yerel ve geleneksel kültürün bozulması veya yozlaşması konusundaki tehditleri yerel halkın konukseverliği, sıcakkanlılığı ve eren kültürü ile minimize etmek mümkündür. WT stratejilerinde ise, zayıf yönleri minimize ederek tehditlerden kaçınma yoluna gidebiliriz. Aşırı turizm talebi ve bilinçsiz kullanımın yaratacağı tehditler için halkı turizm konusunda bilinçlendirerek yöreye özgü yapı ve ürünlerin korunmasının neden gerekli olduğuna

dair eğitimler, broşür ve içerikler düzenleyebiliriz. Kırsal turizmin geliştiği bölgelerden göçün önüne geçilmesi için personel açığını minimize ederken yerel halktan faydalanma yoluna gidilebiliriz. Kültürel yozlaşma ve bozulmanın ise yerel halkın turizm bilincinin arttırılması ile azaltılması mümkündür.

Çalışmanın son bölümünde, tablo-4'teki matristen hareketle çizilen stratejiler çerçevesinde politika önerilerine yer verilerek değerlendirmeler yapılmakta ve gelecekteki çalışmalar için öneriler sunulmaktadır.

Tablo-4: Siirt'in Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik SWOT Matrisi

	İç Etmenler		
	Güçlü Yönler – (S)		**Zayıf Yönler – (W)**
1.	Farklı turizm türlerine ev sahipliği yapabilecek bir bölgede bulunması.	**1.**	Yerel halkın turizm bilincine sahip olmaması.
2.	Sanayi yeterince gelişmediği ve kitle turizmi olmadığı için doğanın özgünlüğünü koruması, yöre doğasının bozulmamış olması.	**2.**	Kırsal turizme konu olan yöreye özgü yapı ve ürünlerin yeterince korunamamış olması.
3.	Yörenin inanç ve doğa turizmi ile termal turizm kapsamında değerlendirilecek vadi, çay, nehir, kilise, türbe gibi doğal ve tarihi mirasa sahip olması.	**3.**	Kırsal turizm konusunda girişimcilik oluşmaması ve kırsal turizmi pazarlayacak bir yapının ya da organizasyonun olmaması.
4.	İsmail Fakirullah Türbesinde gözlemlenen ışık hadisesinin 2015 yılında UNESCO Dünya Mirası geçici listesine alınması.	**4.**	Şehre özgü ürün ve organizasyonların yerel ölçekte kalması ve yeterince tanıtılmaması.
5.	Yöreye özgü coğrafi işaretli ve orijinal ürünlerin varlığı.	**5.**	Çarpıtılmış talep kitlesi için yeterli tanıtım ve reklam faaliyetinin olmaması.
6.	Geniş alana yayılan fıstık ve nar arazilerinin kırsal turizm potansiyeli.	**6.**	Yeterli sayıda alt ve üstyapı ile konaklama tesisi bulunmaması.
7.	Yerel halkın konukseverliği ve sıcakkanlılığı.	**7.**	Ulaşım imkanlarının yetersizliği.
8.	Nüfus yoğunluğunun azlığı.	**8.**	Kırsal turizm talebinin artışına bağlı oluşacak yoğunluktan doğacak personel yetersizliği.
9.	Siirt Üniversitesinin bünyesinde Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun bulunması.		
10.	Çevresinde hava yolu ulaşımının sağlandığı bir alanda bulunması.		
11.	Tarihi Kurtalan Tren İstasyonu'nun varlığı.		
	Dış Etmenler		
	Fırsatlar – (O)		**Tehditler—(T)**
1.	Günümüzde kırsal turizme olan ilginin giderek artması.	**1.**	Aşırı turizm talebinin doğal çevre için tehdit unsuru olması.
2.	Turizme teşvik amacıyla verilen fonların varlığı.	**2.**	Doğal alanların bilinçsizce kullanılmasından doğacak çevre sorunları.
3.	Siirt'in bulunduğu bölgedeki farklı turistik destinasyonlara komşu olması.	**3.**	Kırsal alanda yaşanacak göç nedeniyle demografik yapıdaki değişme.
4.	Turizme yönlendirilebilecek işgücü potansiyeli.	**4.**	Yerel ve geleneksel kültürde yozlaşma ve bozulma yaşanması.
		5.	İmar ve yapı denetimi sorunları.
		6.	Siyasi ya da ekonomik istikrarsızlıklar.

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma sonuçları itibariyle Siirt'in kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarmakta ve söz konusu potansiyelin geliştirilmesi için politika önerileri sunmaktadır. SWOT analizinde kullanılmak üzere matrisin hazırlanması ise gelecekteki anket çalışmaları için bilimsel temel oluşturmaktadır.

Bu çalışmada ortaya konan bulgular literatürdeki çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Örneğin, Ersoy vd. (2018) ve Levi ve Taşçı'nın (2017) sırası ile Yozgat ve Bayındır için ulaştığı kırsal turizm potansiyelinin kırsal ve bölgesel kalkınmada önemli bir politika aracı olabileceği tespitine Siirt için de ulaşılmıştır. Diğer taraftan, Sarıışık ve Özbay (2015) ve Şahin (2020) gibi turizmden alınan payın arttırılması için yöreye özgü ürünlerin pazarlanması gerektiğini savunan çalışmalar ile benzer bir sonuca Siirt özelinde ulaşılmıştır. Literatürdeki Siirt ile ilgili çalışmalardaki bulgular da, bu çalışmadaki SWOT matrisinin oluşturulmasında temel alındığından, paralellik göstermektedir. Koday vd.'de (2018) olduğu gibi yamaç paraşütü önemli bir potansiyel olarak görülmektedir. Öte yandan, Sönmez'de (2012) olduğu gibi olduğu inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Toprak ve Oğuz (2017); Ceylan ve Samırkaş Komşu (2020) ve Çildam'da (2021) da olduğu gibi Siirt'in özgün ürünlerinin ön plana çıkarılmasının önemine vurgu yapılmıştır.

Siirt özelindeki SWOT matrisinden hareketle ortaya konan olası stratejilerin ortak özelliğine odaklanıldığında ise, reklam ve tanıtım konusunda önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda belediye ve bazı kamu kuruluşlarının internet sayfaları dışında Siirt'e ait tanıtımların pek yaygın olmadığı görülmektedir. Sosyal medyanın kullanımı ise, çeşitli dijital içerikler üretilme noktasından öteye gitmemektedir. Bu, dijital çağda doğru bir yöntem olmakla birlikte dijital çağın ilkel dönemlerini temsil etmektedir. Bu anlamda, Siirt'in Turizm İl Müdürlüğü bünyesinde profesyonel bir ekip oluşturulması ile daha hızlı ilerleme sağlanacaktır. Influencer (internet ünlüsü) pazarlama stratejilerine odaklanarak profesyonel influencer ajansları ile çalışmak çağı yakalamak adına önemli bir turizm politikası olacaktır. Aynı zamanda, klasik pazarlama stratejilerinin dışına çıkarak gerilla pazarlama uygulamalarında uzman ajanslarla çalışmak daha yaratıcı ve çarpıcı tanıtımları ortaya çıkaracaktır. Diğer taraftan, farklı destinasyonlara yakın Siirt'in ilçesinin adı ile anılan bu anlamda başlı başına reklam unsuru olan Kurtalan Ekspresi'nin ve güzergâhının tanıtımının yetersiz kalması da göze çarpan unsurlardandır. Bu tanıtımın daha çok yapılmasıyla ziyaretçi sayısının arttırılması mümkündür. Çünkü bilinirliği benzeri olan Doğu Ekspresi kadar fazla değildir. Tanıtılmasında yukarıda değinilen influencer ve gerilla pazarlama tekniklerinin kullanılması daha büyük kitlelere ulaşmayı sağlayacaktır. Ayrıca, SWOT matrisinden elde edilen bilgiler ışığında yerel halka turizm ve çevre bilinci oluşturulması gerekliliği için influencer ve gerilla pazarlama teknikleri ile eğitici içerikler üretilmelidir.

Bu çalışmanın bulguları Siirt'in büyük ve geliştirilebilir bir kırsal turizm potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bu potansiyeli kapsamlı şekilde ortaya koyan çalışmamız, başta Siirt olmak üzere tüm turizm paydaşları üzerinde yaygın etkiye sahip olacaktır. Her şeyden önce, Siirt'in yerel ekonomisinin geliştirilmesi, ildeki refahın arttırılması için önemli bilgiler sunulmaktadır. Bu bilgiler ışığında, Siirt özelinde gerçekleştirilecek projelerin ulusal ekonomiye ve toplumsal refaha da olumlu etki etmeleri beklenmektedir. Ayrıca, bu çalışma literatürdeki Siirt ile ilgili çalışmaların kapsamlı bir özetini vermesi nedeni ile akademik anlamda da önemli bir etkiye sahiptir. Bu anlamda, gelecekteki çalışmaların bu bulguları temel alarak anket uygulamaları ile hangi stratejilerin daha ağır bastığını ortaya koyma üzerine yoğunlaşmalarında yarar vardır.

KAYNAKÇA

Alkan, A. (2018). Orta ve Aşağı Botan Vadisi'nin Ekoturizm Potansiyeline Analitik Bir Yaklaşım. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı), 475-499.

Altuntaş, A. (2020). Siirt İli Tillo Tabiat Parkı'nın Kullanıcı Memnuniyeti Açısından Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (18), 359-367.

Bahar, O. (2003). Kitle Turizminin Çevre Üzerindeki Olası Etkileri: Bodrum Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 14*(2), 150-158.

Baştürk, E. (2017). Türbe Höyük II. Tabaka Geç Tunç Çağ Çanak Çömleği. *Colloquium Anatolicum*, 16, 20-31.

Boran, A. ve Tüfekçioğlu, A. (2001). Siirt'teki Manastır ve Kiliseler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2001(2), 17-39.

Bozok, D., Kılıç, S. N., ve Özdemir, S. S. (2017). Turizm Literatüründe Kırsal Turizmin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 187-202.

Canlı, B., ve Kaya, A. A. (2012). Türk Turizm Sektörünün Ekonomik Etkilerinin Girdi Çıktı Yaklaşımıyla Ölçülmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 1-12.

Cannas, R. (2012). An Overview of Tourism Seasonality: Key Concepts and Policy. AlmaTourism Journal of Tourism. *Culture and Territorial Development*, 3(5), 40-58.

Carr, A., Ruhanen, L., ve Whitford, M. (2016). Indigenous Peoples and Tourism: The Challenges and Opportunities for Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(8-9), 1067-1079.

Ceylan, Y., ve Samırkaş Komşu, M. (2020). Coğrafi İşaretli Ürünlerin Bölgesel Turizmin Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi: Siirt İli Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, Özel Sayı 5, 59-75.

Chung, J. Y. (2009). Seasonality in Tourism: A review. *E-review of Tourism Research*, 7(5), 82-96.

Corluka, G. (2019). Tourism Seasonality–An Overview. *Journal of Business Paradigms*, 4(1), 21-43.

Cuculeski, N., Petrovska, I., ve Petkovska Mircevska, T. (2015). Emerging Trends in Tourism: Need for Alternative Forms in Macedonian Tourism. *Review of Innovation and Competitiveness: A journal of Economic and Social Research*, 1(1), 103-114.

Çelik, S., ve Coşkun, E. (2015). Trc3 Bölgesi (Mardin, Batman, Siirt, Şırnak)" nin Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi, I. In *Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends And Indicators (Eıtoc) Bildiriler Kitabı* (ss. 3-583).

Çildam, S. Y. (2021). Kültürel Coğrafya Denemesi Olarak Siirt Mutfak Kültürü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 305-325.

Ei, T., ve Karamanis, K. (2017). The Evolution of Alternative Forms of Tourism: A Theoretical Background. *Business & Entrepreneurship Journal*, 6(1), 1-4.

Erez, M. E., Fidan, M., Pınar, S. M., İnal, B., Kaya, Y. ve Altıntaş, S. (2017). Siirt İlinde Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Tanımlanması ve Kalite Değerlerinin Belirlenmesi. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 31-42.

Ersoy, Y., Tehci, A., ve Ersoy, B. (2018). Kırsal Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi: Yozgat İli Örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 649-664.

Erul, E. ve Uslu, A. (2022). Yerel Halkın Turizm Gelişmelerini Destekleme Niyeti: Manavgat Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(1), 610-626.

Fichter, T., ve Román, C. (2022). Rural Tourism Activities in Mass Tourism Destinations: Residents vs Non-residents Perspectives. *Tourism Review*, DOI 10.1108/TR-05-2022-0225, ISSN 1660-5373.

Go Türkiye (2023). https://siirt.goturkiye.com/tr/siirt-rotalari Erişim Tarihi: 02.02.2023.

Gürbüz, İ. B. (2020). Challenges and Opportunities That the Covid Pandemic Brings to Rural Tourism: A Case of Trilye-Bursa. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD) E-ISSN: 2602-4462*, 4(2), 1-8.

Helms, M. M., ve Nixon, J. (2010). Exploring SWOT Analysis–Where Are We Now? A Review of Academic Research from the Last Decade. *Journal of Strategy and Management*, 3(3), 215-251.

İnalcan, S. Ş., ve Özyılmaz, H. (2021). Tillo Geleneksel Konutlarının Fiziksel ve Fonksiyonel Kullanımının Değerlendirilmesi. *Kent Akademisi*, 15(DÜ 2. Uluslararası Mimarlık Sempozyumu Özel Sayısı), 110-129.

Jiang, L., ve Wang, L. (2022). New Urbanization and Rural Tourism Development under the Rural Revitalization Strategy Environment. *Journal of Environmental and Public Health*, 2022.

Jolliffe, L., ve Farnsworth, R. (2003). Seasonality in Tourism Employment: Human Resource Challenges. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 15(6), 312-316.

Karakaş, R. (2012). Siirt Halk Kültürünün Şifa Dağıtıcıları: Kutsal Sular. *Turkish Studies-Languages and Literature,* Literature and History of Turkish or Turkic Volume, 7(4), 2149-2161.

Kılınç, N. (2019). Siirt ve Çevresinin Turizm Coğrafyası. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

Kılınç, O., Ongun, U. ve Kılınç, U. (2019). Sakin Şehir, İnanç ve Kırsal Turizm Üçgeni: Yalvaç İlçesi'nin Turizm Potansiyeline Yönelik Swot Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 199-213.

Kıran, S. (2017). *Turizm Destinasyonları İçin Sürdürülebilir Turizmin Önemi: Siirt İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kodaş, D., ve Sibel, S. Ü. (2012). Kırsal Turizm ile Kültürel Turizmin Bütünleşmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(1), 169-174.

Koday, S., Koday, Z., ve Kızılkan, Y. (2018). Alternatif Turizm Açısından Siirt İlinde Yamaç Paraşütü Faaliyetleri. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu International Geography Symposium,* 30th Anniversary of TUCAUM, 3-6 Ekim 2018 /3-6 October 2018, Ankara , 3-6.

Kürüm Varolgüneş, F., Çelik, F., Del Río, M. D. L. C., ve Álvarez-García, J. (2022). Reassessment of Sustainable Rural Tourism Strategies after COVID-19. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-13.

Levi, E. A., ve Taşcı, B. (2017). Ege'de Kırsal Mimari Araştırmaları: Bayındır Köyleri. *Megaron*, 12(3), 365-384.

Lu, J., ve Nepal, S. K. (2009). Sustainable Tourism Research: An Analysis of Papers Published in the Journal of Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1), 5-16.

Oktay, K., İşlek, E., ve Yaşar, U. (2016). Kastamonu'da Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 2016(2), 47-54.

Özgen, N. (2012). Siirt'in İnanç Turizmi Mekânları: Ziyaret (Veysel Karani) ve Tillo (Aydınlar) Örnekleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(27), 251-272.

Özyazıcı, M. A., Dengiz, O., ve İmamoğlu, A. (2014). Siirt ili Bazı Arazi ve Toprak Özelliklerinin Coğrafi Bilgi Sistem Analizleriyle Değerlendirilmesi. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 128-137.

Pamukçu, H., Aydoğdu, A., Gemici, E., ve Samgar, B. (2015). Kırsal Turizm Etkinlikleri Tür ve Sınıflandırma. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi*, 14, 16.

Parlak, S., Kunt, H. İ.,ve Kocadağıstan, M. (2013). Siirt Ulu Camii Minaresi ve 2008 Yılı Restorasyonu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 167-198.

Pelit, E., Baytok, A. ve Oybalı, H. H. (2015). Sürdürülebilir Turizm mi? Turizmde Sürdürülebilirlik mi? Kavramsal Bir Tartışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(14), 39-58.

Richards, G. (1996). *The Scope and Significance of Cultural Tourism*. In: Cultural Tourism in Europe (Eds.) Greg Richards, CAB International, Wallingford, UK, 1996.

Richards, G. (2018). Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Ttrends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12-21.

Sarıışık, M., ve Özbay, G. (2015). Gastronomi Turizmi Üzerine Bir Literatür İncelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, *26*(2), 264-278.

Sasu, K. A., ve Epuran, G. (2016). An Overview of the New Trends in Rural Tourism. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Economic Sciences.* Series V, 9(2), 119-126.

Saya, Ö., Yapıcı, Ü., İ., ve Hoşgören, H. (2009). Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12), 191-196.

Siirt İl Kültür Turizm Müdürlüğü (2023). https://siirt.ktb.gov.tr/TR-317673/gezilecek-yerler.html Erişim Tarihi: 08.02.2023.

Singhania, O., Swain, S. K., ve George, B. (2022). Interdependence and Complementarity Between Rural Development and Rural Tourism: a Bibliometric Analysis. *Rural Society*, *31*(1), 15-32.

Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(1), 1-11.

Sönmez, M. (2012). Tillo (Siirt) İlçesi'nin Kültürel Turizm Potansiyeli. *Türk Coğrafya Dergisi*, 59(0), 27-44.

Şahin, H. (2020). Türkiye'deki Gastronomi Turizmi Hakkında Genel Bir İnceleme. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD) E-ISSN: 2602-4462*, *4*(1), 34-40.

T.C. Baykan Kaymakamlığı (2023). http://www.baykan.gov.tr/veysel-karani-turbesi---siirt Erişim Tarihi: 07.02.2023.

T.C. Kurtalan Kaymakamlığı (2023). http://www.kurtalan.gov.tr/kurtalan-ekspresiii Erişim Tarihi: 03.02.2023.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2023). https://siirt.ktb.gov.tr/TR-56374/kultur-turizmi.html Erişim Tarihi: 03.02.2023.

T.C. Siirt Belediyesi (2023). https://www.siirt.bel.tr/saat-kulesi Erişim Tarihi: 05.02.2023.

T.C. Siirt Valiliği (2023). http://www.siirt.gov.tr/tasbasi-deliklitassiirt Erişim Tarihi: 09.02.2023.

Tanrısevdi, A. (2003). Özel ilgi Turizmi ve Özel ilgi Turizmi Kapsamnda Kuşadası ve Çevresinde Var Olan Potansiyel Potansiyel Kaynaklar Üzerine Kuramsal Bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 9-22.

Toprak, L., ve Oğuz, Z. (2017). Coğrafi İşaretler ve Siirt ili Örneği. 18. *Ulusal Turizm Kongresi*, *964*, 973.

Uğuz, S., ve Uğuz, S. Ç. (2011). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Burhaniye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24(0), 332-353.

UNWTO (2023). https://www.unwto.org/sustainable-development Erişim Tarihi: 02.01.2023.

Uyak, C., Doğan, A., ve Kazankaya, A. (2011). Siirt (Merkez)'de Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 1(3), 15-26.

Vikipedi (2023). https://tr.wikipedia.org/wiki/Siirt%27in_il%C3%A7eleri Erişim Tarihi: 17.02.2023).

Weaver, D. B. (2001). *Ecotourism in the Context of other Tourism Types*. In the Encyclopedia of Ecotourism (pp. 73-83). Wallingford UK: CABI Publishing.

Zvaigzne, A., Litavniece, L., ve Dembovska, I. (2022). Tourism Seasonality: the Causes and Effects. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 14(5), 421-430.